

FACHLITERATUR
EDITION ROMIOSINI
ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ICGL12 | 12th INTERNATIONAL CONFERENCE
ON GREEK LINGUISTICS
16 – 19 SEPTEMBER 2015
FREIE UNIVERSITÄT BERLIN, CEMOG

Proceedings of the ICGL12

vol. 2

The International Conference on Greek Linguistics is a biennial meeting on the study and analysis of Greek (Ancient, Medieval and Modern), placing particular emphasis on the later stages of the language.

PROCEEDINGS OF THE ICGL12
ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ ICGL12

**Thanasis Georgakopoulos, Theodossia-Soula Pavlidou, Miltos Pechlivanos,
Artemis Alexiadou, Jannis Androutsopoulos, Alexis Kalokairinos,
Stavros Skopeteas, Katerina Stathi (Eds.)**

**PROCEEDINGS OF THE 12TH INTERNATIONAL
CONFERENCE ON GREEK LINGUISTICS**

**ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ 12^{ΟΥ} ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ**

VOL. 2

© 2017 Edition Romiosini/CeMoG, Freie Universität Berlin. Alle Rechte vorbehalten.
Vertrieb und Gesamtherstellung: Epubli (www.epubli.de)
Satz und Layout: Rea Papamichail / Center für Digitale Systeme, Freie Universität Berlin
Gesetzt aus Minion Pro
Umschlaggestaltung: Thanasis Georgiou, Yorgos Konstantinou
Umschlagillustration: Yorgos Konstantinou

ISBN 978-3-946142-35-5
Printed in Germany

Online-Bibliothek der Edition Romiosini:
www.edition-romiosini.de

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σημείωμα εκδοτών	7
Περιεχόμενα.....	9
 Peter Mackridge: <i>Some literary representations of spoken Greek before nationalism(1750-1801)</i>	17
Μαρία Σηφιανού: <i>Η έννοια της ευγένειας στα Ελληνικά</i>	45
Σπυριδούλα Βαρλοκώστα: <i>Syntactic comprehension in aphasia and its relationship to working memory deficits</i>	75
 Ευαγγελία Αχλάδη, Αγγελική Δούρη, Ευγενία Μαλικούτη & Χρυσάνθη Παρασχάκη-Μπαράν: <i>Γλωσσικά λάθη τουρκόφωνων μαθητών της Ελληνικής ως ξένης/δεύτερης γλώσσας: Ανάλυση και διδακτική αξιοποίηση</i>	109
Κατερίνα Αλεξανδρή: <i>Η μορφή και η σημασία της διαβάθμισης στα επίθετα που δηλώνουν χρώμα</i>	125
Eva Anastasi, Ageliki Logotheti, Stavri Panayiotou, Marilena Serafim & Charalambos Themistocleous: <i>A Study of Standard Modern Greek and Cypriot Greek Stop Consonants: Preliminary Findings</i>	141
Anna Anastassiadis-Symeonidis, Elisavet Kiourti & Maria Mitsiaki: <i>Inflectional Morphology at the service of Lexicography: ΚΟΜΟΛεξ, A Cypriot Morphological Dictionary</i>	157

Γεωργία Ανδρέου & Ματίνα Τασιούδη: <i>Η ανάπτυξη του λεξιλογίου σε παιδιά με Σύνδρομο Απνοιών στον Ύπνο.....</i>	175
Ανθούλα- Ελευθερία Ανδρεσάκη: <i>Ιατρικές μεταφορές στον δημοσιογραφικό λόγο της κρίσης: Η οπτική γωνία των Γερμανών</i>	187
Μαρία Ανδριά: <i>Προσεγγίζοντας θέματα Διαγλωσσικής Επίδρασης μέσα από το πλαίσιο της Γνωσιακής Γλωσσολογίας: ένα παράδειγμα από την κατάκτηση της Ελληνικής ως Γ2</i>	199
Spyros Armostis & Kakia Petinou: <i>Mastering word-initial syllable onsets by Cypriot Greek toddlers with and without early language delay.....</i>	215
Julia Bacskai-Atkari: <i>Ambiguity and the Internal Structure of Comparative Complements in Greek.....</i>	231
Costas Canakis: <i>Talking about same-sex parenthood in contemporary Greece: Dynamic categorization and indexicality.....</i>	243
Michael Chiou: <i>The pragmatics of future tense in Greek.....</i>	257
Maria Chondrogianni:. <i>The Pragmatics of the Modern Greek Segmental Markers</i>	269
Katerina Christopoulou, George J. Xydopoulos & Anastasios Tsangalidis: <i>Grammatical gender and offensiveness in Modern Greek slang vocabulary</i>	291
Aggeliki Fotopoulou, Vasiliki Foufi, Tita Kyriacopoulou & Claude Martineau: <i>Extraction of complex text segments in Modern Greek.....</i>	307
Αγγελική Φωτοπούλου & Βούλα Γιούλη: <i>Από την «Έκφραση» στο «Πολύτροπο»: σχεδιασμός και οργάνωση ενός εννοιολογικού λεξικού.....</i>	327
Marianthi Georgalidou, Sofia Lampropoulou, Maria Gasouka, Apostolos Kostas & Xanthippi Foulidi: <i>“Learn grammar”: Sexist language and ideology in a corpus of Greek Public Documents</i>	341
Maria Giagkou, Giorgos Fragkakis, Dimitris Pappas & Harris Papageorgiou: <i>Feature extraction and analysis in Greek L2 texts in view of automatic labeling for proficiency levels</i>	357

Dionysis Goutsos, Georgia Fragaki, Irene Florou, Vasiliki Kakousi & Paraskevi Savvidou: <i>The Diachronic Corpus of Greek of the 20th century: Design and compilation</i>	369
Kleanthes K. Grohmann & Maria Kambanaros: <i>Bilectalism, Comparative Bilingualism, and the Gradience of Multilingualism: A View from Cyprus</i>	383
Günther S. Henrich: „Γεωγραφία νεωτερική“ στο Λίβιστρος και Ροδάμνη: μετατόπιση ονομάτων βαλτικών χωρών προς την Ανατολή;	397
Noriyo Hoozawa-Arkenau & Christos Karvounis: <i>Vergleichende Diglossie - Aspekte im Japanischen und Neugriechischen: Veriäten - Interferenz</i>	405
Μαρία Ιακώβου, Ηριάννα Βασιλειάδη-Λιναρδάκη, Φλώρα Βλάχου, Όλγα Δήμα, Μαρία Καββαδία, Τατιάνα Κατσίνα, Μαρίνα Κουτσουμπού, Σοφία-Νεφέλη Κύτρου, Χριστίνα Κωστάκου, Φρόσω Παππά & Σταυριαλένα Περγέα: <i>ΣΕΠΙAME2: Μια καινούρια πηγή αναφοράς για την Ελληνική ως Γ2</i>	419
Μαρία Ιακώβου & Θωμαΐς Ρουσουλιώτη: <i>Βασικές αρχές σχεδιασμού και ανάπτυξης του νέου μοντέλου αναλυτικών προγραμμάτων για τη διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας</i>	433
Μαρία Καμηλάκη: «Μαζί μου ασχολείσαι, πόσο μαλάκας είσαι!»: Λέξεις-ταμπού και κοινωνιογλωσσικές ταυτότητες στο σύγχρονο ελληνόφωνο τραγούδι.....	449
Μαρία Καμηλάκη, Γεωργία Κατσούδα & Μαρία Βραχιονίδου: <i>Η εννοιολογική μεταφορά σε λέξεις-ταμπού της NEK και των νεοελληνικών διαλέκτων</i>	465
Eleni Karantzola, Georgios Mikros & Anastassios Papaioannou: <i>Lexico-grammatical variation and stylometric profile of autograph texts in Early Modern Greek</i>	479
Sviatlana Karpava, Maria Kambanaros & Kleanthes K. Grohmann: <i>Narrative Abilities: MAINing Russian–Greek Bilingual Children in Cyprus</i>	493
Χρήστος Καρβούνης: <i>Γλωσσικός εξαρχαϊσμός και «ιδεολογική» νόρμα: Ζητήματα γλωσσικής διαχείρισης στη νέα ελληνική</i>	507

Demetra Katis & Kiki Nikiforidou: <i>Spatial prepositions in early child Greek: Implications for acquisition, polysemy and historical change</i>	525
Γεωργία Κατσούδα: <i>Το επίθημα -ούνα στη ΝΕΚ και στις νεοελληνικές διαλέκτους και ιδιώματα</i>	539
George Kotzoglou: <i>Sub-extraction from subjects in Greek: Its existence, its locus and an open issue</i>	555
Veranna Kyrioti: <i>Narrative, identity and age: the case of the bilingual in Greek and Turkish Muslim community of Rhodes, Greece</i>	571
Χριστίνα Λύκου: <i>Η Ελλάδα στην Ευρώπη της κρίσης: Αναπαραστάσεις στον ελληνικό δημοσιογραφικό λόγο</i>	583
Nikos Liosis: <i>Systems in disruption: Propontis Tsakonian</i>	599
Katerina Magdou, Sam Featherston: <i>Resumptive Pronouns can be more acceptable than gaps: Experimental evidence from Greek</i>	613
Maria Margarita Makri: <i>Opos identity comparatives in Greek: an experimental investigation</i>	629
2ος Τόμος	
Περιεχόμενα.....	651
Vasiliki Makri: <i>Gender assignment to Romance loans in Katoitaliótika: a case study of contact morphology</i>	659
Evgenia Malikouti: <i>Usage Labels of Turkish Loanwords in three Modern Greek Dictionaries</i>	675
Persephone Mamoukari & Penelope Kambakis-Vougiouklis: <i>Frequency and Effectiveness of Strategy Use in SILL questionnaire using an Innovative Electronic Application</i>	693

Georgia Maniati, Voula Gotsoulia & Stella Markantonatou: <i>Contrasting the Conceptual Lexicon of ILSP (CL-ILSP) with major lexicographic examples</i>	709
Γεώργιος Μαρκόπουλος & Αθανάσιος Καρασίμος: <i>Πολυεπίπεδη επισημείωση του Ελληνικού Σώματος Κειμένων Αφασικού Λόγου</i>	725
Πωλίνα Μεσηνιώτη, Κατερίνα Πούλιου & Χριστόφορος Σουγανίδης: <i>Μορφοσυντακτικά λάθη μαθητών Τάξεων Υποδοχής που διδάσκονται την Ελληνική ως Γ2</i>	741
Stamatia Michalopoulou: <i>Third Language Acquisition. The Pro-Drop-Parameter in the Interlanguage of Greek students of German</i>	759
Vicky Nanousi & Arhonto Terzi: <i>Non-canonical sentences in agrammatism: the case of Greek passives</i>	773
Καλομοίρα Νικολού, Μαρία Ξεφτέρη & Νίτσα Παραχεράκη: <i>Το φαινόμενο της σύνθεσης λέξεων στην κυκλαδοκρητική διαλεκτική ομάδα</i>	789
Ελένη Παπαδάμου & Δώρας Κ. Κυριαζής: <i>Μορφές διαβαθμιστικής αναδίπλωσης στην ελληνική και στις άλλες βαλκανικές γλώσσες</i>	807
Γεράσιμος Σοφοκλής Παπαδόπουλος: <i>Το δίπολο «Εμείς και οι Άλλοι» σε σχόλια αναγνωστών της Lifo σχετικά με τη Χρυσή Αυγή</i>	823
Ελένη Παπαδοπούλου: <i>Η συνδυαστικότητα υποκοριστικών επιθημάτων με β' συνθετικό το επίθημα -άκι στον διαλεκτικό λόγο</i>	839
Στέλιος Πιπερίδης, Πένυ Λαμπροπούλου & Μαρία Γαβριηλίδου: <i>clarin:el. Υποδομή τεκμηρίωσης, διαμοιρασμού και επεξεργασίας γλωσσικών δεδομένων</i>	851
Maria Pontiki: <i>Opinion Mining and Target Extraction in Greek Review Texts</i>	871
Anna Roussou: <i>The duality of mimos</i>	885

Stathis Selimis & Demetra Katis: <i>Reference to static space in Greek: A cross-linguistic and developmental perspective of poster descriptions</i>	897
Evi Sifaki & George Tsoulas: <i>XP-V orders in Greek</i>	911
Konstantinos Sipitanos: <i>On desiderative constructions in Naousa dialect</i>	923
Eleni Staraki: <i>Future in Greek: A Degree Expression</i>	935
Χριστίνα Τακούδα & Ευανθία Παπαευθυμίου: <i>Συγκριτικές διδακτικές πρακτικές στη διδασκαλία της ελληνικής ως Γ2: από την κριτική παρατήρηση στην αναπλαισίωση</i>	945
Alexandros Tantos, Giorgos Chatziioannidis, Katerina Lykou, Meropi Papatheohari, Antonia Samara & Kostas Vlachos: <i>Corpus C58 and the interface between intra- and inter-sentential linguistic information</i>	961
Arhonto Terzi & Vina Tsakali: <i>The contribution of Greek SE in the development of locatives</i>	977
Paraskevi Thomou: <i>Conceptual and lexical aspects influencing metaphor realization in Modern Greek</i>	993
Nina Topintzi & Stuart Davis: <i>Features and Asymmetries of Edge Gemimates</i>	1007
Liana Tronci: <i>At the lexicon-syntax interface Ancient Greek constructions with ἔχειν and psychological nouns</i>	1021
Βίλλυ Τσάκωνα: <i>«Δημοκρατία είναι 4 λύκοι και 1 πρόβατο να ψηφίζουν για φαγητό»: Αναλύοντας τα ανέκδοτα για τους/τις πολιτικούς στην οικονομική κρίση</i>	1035
Ειρήνη Τσαμαδού- Jacobberger & Μαρία Ζέρβα: <i>Εκμάθηση ελληνικών στο Πανεπιστήμιο Στρασβούργου: κίνητρα και αναπαραστάσεις</i> ...	1051
Stavroula Tsiplakou & Spyros Armostis: <i>Do dialect variants (mis)behave? Evidence from the Cypriot Greek koine</i>	1065
Αγγελική Τσόκογλου & Σύλα Κλειδή: <i>Συζητώντας τις δομές σε -οντας</i>	1077

Αλεξιάννα Τσότσου:	
<i>Η μεθοδολογική προσέγγιση της εικόνας της Γερμανίας στις ελληνικές εφημερίδες</i>	1095
Anastasia Tzilinis:	
<i>Begründendes Handeln im neugriechischen Wissenschaftlichen Artikel: Die Situierung des eigenen Beitrags im Forschungszusammenhang.....</i>	1109
Κυριακούλα Τζωρτζάτου, Αργύρης Αρχάκης, Άννα Ιορδανίδου & Γιώργος Ι. Ευδόπουλος: <i>Στάσεις απέναντι στην ορθογραφία της Κοινής Νέας Ελληνικής: Ζητήματα ερευνητικού σχεδιασμού</i>	1123
Nicole Vassalou, Dimitris Papazachariou & Mark Janse:	
<i>The Vowel System of Mišótika Cappadocian</i>	1139
Marina Vassiliou, Angelos Georganas, Prokopis Prokopidis & Haris Papageorgiou:	
<i>Co-referring or not co-referring? Answer the question!.....</i>	1155
Jeroen Vis:	
<i>The acquisition of Ancient Greek vocabulary.....</i>	1171
Christos Vlachos:	
<i>Mod(aliti)es of lifting wh-questions.....</i>	1187
Ευαγγελία Βλάχου & Κατερίνα Φραντζή:	
<i>Μελέτη της χρήσης των ποσοδεικτών λίγο-λιγάκι σε κείμενα πολιτικού λόγου</i>	1201
Madeleine Voga:	
<i>Τι μας διδάσκουν τα ρήματα της ΝΕ σχετικά με την επεξεργασία της μορφολογίας.....</i>	1213
Werner Voigt:	
<i>«Σεληνάκι μου λαμπρό, φέγγε μου να περπατώ ...» oder: warum es in dem bekannten Lied nicht so, sondern eben φεγγαράκι heißt und ngr. φεγγάρι</i>	1227
Μαρία Βραχιονίδου:	
<i>Υποκοριστικά επιρρήματα σε νεοελληνικές διαλέκτους και ιδιώματα</i>	1241
Jeroen van de Weijer & Marina Tzakosta:	
<i>The Status of *Complex in Greek.....</i>	1259
Theodoros Xioufis:	
<i>The pattern of the metaphor within metonymy in the figurative language of romantic love in modern Greek.....</i>	1275

ΠΟΛΥΕΠΙΠΕΔΗ ΕΠΙΣΗΜΕΙΩΣΗ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
ΑΦΑΣΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Γεώργιος Μαρκόπουλος & Αθανάσιος Καρασίμος
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ακαδημία Αθηνών
gmarkop@phil.uoa.gr, akarasimos@academyofathens.gr

Abstract

This study presents a first standardized encoding for a hierarchical annotated corpus of Greek aphasic speech. Given the need for a deeper understanding of aphasic speech at the different levels of linguistic analysis and the lack of an encoding standard, an encoding scheme has been created for a multilevel linguistic annotation. To this purpose, the professional annotation tool ELAN has been used for hierarchically interconnected tiers of linguistic transcriptions. The aim of this research is to establish this encoding scheme as an annotation guide for aphasic speech corpora and thus facilitate data extraction at the phonological, morphosyntactic, semantic and narrative level of linguistic analysis.

Λέξεις-κλειδιά: αφασικός λόγος, σώματα κειμένων, πρότυπο επισημείωσης, επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης, ELAN

1. Εισαγωγή

Η αφασία αποτελεί μια γλωσσική διαταραχή η οποία εμφανίζεται ως αποτέλεσμα εγκεφαλικής βλάβης και εμπλέκει κάποια ή περισσότερες από τις γλωσσικές τροπικότητες (Harley 2001). Συνήθως οφείλεται σε εγκεφαλικό επεισόδιο, αλλά μπορεί να προκληθεί και από κρανιοεγκεφαλική κάκωση ή να προκύψει από παθήσεις του εγκεφάλου, όπως ο όγκος (De Roo 1999, Mesulam 2000). Η αφασία μπορεί να εμπλέκει

κάποια/κάποιες ή και όλες τις γλωσσικές τροπικότητες, δηλαδή, την παραγωγή και την κατανόηση προφορικού και γραπτού λόγου (Harley 2001: 23). Για τη συστηματική μελέτη της παραγωγής αφηγηματικού λόγου από άτομα με αφασία είναι απαραίτητη η συμβολή για την ανάδειξη των συνιστωσών της επικοινωνίας, οι οποίες σχετίζονται με την ικανότητα συγκρότησης μιας συνεκτικής και οργανωμένης δομής πληροφοριών τόσο σε μικρο-γλωσσικό, όσο και σε μακρο-γλωσσικό επίπεδο.

Εντούτοις, η ελάχιστη παρουσία επισημειωμένου αφασικού λόγου αποτελεί τροχόπέδη για μια ταχύτερη, αρτιότερη και σε μεγαλύτερο εύρος περιγραφή και ανάλυση των φαινομένων που εντοπίζονται στην παραγωγή αφηγηματικού λόγου από αφασικούς. Τα λιγοστά σώματα κειμένων αφασικού λόγου μπορούν ξεκάθαρα να αποτελέσουν απαρχή για μια συστηματικότερη και πιο διαβαθμισμένη ψηφιοποίηση αφασικού λόγου για τη δημιουργία επισημειωμένων σωμάτων αφασικού λόγου. Καθώς η ύπαρξη σωμάτων κειμένων χωρίς επισημείωση και μεταδεδομένα δεν πρόκειται να προσφέρει σημαντικά οφέλη στην αφασιολογία, κρίνεται εξαιρετικά αναγκαία η δημιουργία ενός σχήματος πολυεπίπεδης επισημείωσης που να μεταγράφει όλα τα απαραίτητα επίπεδα ανάλυσης αφασικού λόγου, αλλά και να προσφέρει ταυτόχρονα ευελιξία για υιοθέτηση, τροποποίηση και επέκταση από σώματα κειμένων οποιοδήποτε είδους λόγου.

Η δομή της παρούσας έρευνας περιλαμβάνει μια σύντομη αναφορά σε πρότερα ηλεκτρονικά σώματα κειμένων αφασικού λόγου και τη συγκριτική παρουσία του Ελληνικού Σώματος Κειμένων Αφασικού Λόγου¹. Ακολουθως, παρουσιάζεται η μεθοδολογία και η δομή του προτεινόμενου σχήματος επισημείωσης, η αιτιολόγηση επιλογής του προγράμματος ELAN και η ανάλυση των επιπέδων του. Τέλος, περιγράφονται τα πρώτα πιλοτικά δείγματα του ΕΣΚΑΛ μαζί με τα συμπεράσματα της έρευνας.

2. ΗΣΚ αφασικού λόγου: Επισκόπηση

Η ανάγκη για τη δημιουργία ενός ευέλικτου και επεκτάσιμου προτύπου επισημείωσης προέκυψε και από την απουσία ενός καθιερωμένου σχήματος για τον σχολιασμό επι-

1 Η έρευνα αυτή για τη δημιουργία του ΕΣΚΑΛ συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο-ΕΚΤ) και από εθνικούς πόρους μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση» του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) – Ερευνητικό Χρηματοδοτούμενο Έργο: ΘΑΛΗΣ – ΕΚΠΑ «Επίπεδα διαταραχής του λόγου ελληνόφωνων ατόμων με αφασία: σχέσεις με ελλείμματα επεξεργασίας, εγκεφαλική βλάβη και προσεγγίσεις θεραπείας», Επισημονικός Υπεύθυνος: Σπυριδούλα Βαρλοκώστα.

πέδων ανάλυσης του αφασικού λόγου μέσω υπολογιστικού εργαλείου της σωματοκειμενικής γλωσσολογίας. Εξάλλου, τα ηλεκτρονικά σώματα κειμένων αφασικού λόγου είναι όντως ελάχιστα και ενώ κάποια είναι επισημειωμένα, δεν προσφέρουν κάποιο καθιερωμένο πρότυπο σχήμα. Καθιερωμένα και γνωστά σώματα κειμένων αφασικού λόγου είναι, μεταξύ άλλων, το AphasiaBank, το CoDAS, το Cambridge Cookie-Theft Corpus και το PerLa.

Το AphasiaBank (MacWhinney et al. 2011, 2012) είναι μια βάση δεδομένων από συνεντεύξεις ασθενών με αφασία (PWAs) και κλινικούς γιατρούς. Η ανάλυση γίνεται σε φωνολογικό, λεξικό, σημασιολογικό, μορφολογικό, συντακτικό επίπεδο. Περιλαμβάνει ιστορίες από 145 ασθενείς και 127 συμμετέχοντες της ομάδας ελέγχου. Το AphasiaBank χρησιμοποιεί τα εργαλεία του CLAN, δηλαδή το CHILDES για τη βάση δεδομένων και το CHAT για την επισημείωση των διαλόγων (MacWhinney 2000). Η βάση περιλαμβάνει τις προσωπικές αφηγήσεις των ασθενών για το περιστατικό του εγκεφαλικού, την περιγραφή εικόνων, τη διήγηση του παραμυθιού της Σταχτοπούτας και την περιγραφή μίας συγκεκριμένης και γρήγορης συνταγής. Ο έλεγχος των επισημειώσεων γίνεται, τόσο από το ίδιο το σύστημα για συντακτικά λάθη στην κωδικοποίηση της ανάλυσης όσο και από ειδικούς παθολόγους και γλωσσολόγους για το περιεχόμενο της ανάλυσης. Η επισημείωση του AphasiaBank δίνει τη δυνατότητα για μια αρκετά εκτεταμένη στατιστική ανάλυση σε όλα τα γλωσσικά επίπεδα· εντούτοις, δεν γίνεται προσπάθεια ιεραρχημένης δομής και προτυποποίησης του σχήματος.

Το CoDAS (Westerhout & Monachesi 2006) είναι ένα ολλανδικό σώμα κειμένων αφασικού λόγου, το οποίο περιλαμβάνει συνεντεύξεις ανάμεσα σε αφασικούς και μη-αφασικούς ομιλητές. Στόχος του σώματος είναι η συλλογή υλικού για την μελέτη του αφασικού λόγου στα ολλανδικά, καθώς και η επέκταση και τροποποίηση των υπάρχοντων πρωτόκολλων επισημείωσης του CHILDES και του CGN, λόγω της ιδιαιτερότητας του σώματος. Η προσπάθεια αυτοματοποίησης της διαδικασίας παρουσιάζει προβλήματα, τόσο στην ορθογραφική και φωνητική μεταγραφή όσο και στην ετικετοποίηση των μερών του λόγου (POS tagging), με την επισημείωση να περιλαμβάνει εντέλει ελάχιστα επίπεδα. Από την άλλη, το Cambridge Cooking-Theft Corpus (Williams et al. 2010) περιλαμβάνει δείγματα αφασικού λόγου (ιστορία του cookie theft και αυθόρμητο λόγο) από 100 περίπου άτομα με αφασία και μια μεγαλύτερη ομάδα ελέγχου. Η επισημείωση έγινε με το Praat, βασισμένη στο πρωτόκολλο του TEI (Text Encoding Initiative) και περιλαμβάνει ορθογραφική μεταγραφή, διαχωρισμό εκφωνημάτων και φωνολογική ανάλυση. Το PerLA (Pauls

2004) αποτελεί ένα ισπανικό σώμα κείμενων αφασικού λόγου που βασίζεται στο CHILDES και κάνει μια προσπάθεια υιοθέτησης ενός σχήματος επισημείωσης με ορθογραφική μεταγραφή και φωνολογική ανάλυση από άλλα σώματα κειμένων κανονικού λόγου.

3. ΕΣΚΑΛ: Περιγραφή και στόχοι

Το Ελληνικό Σώμα Κειμένων Αφασικού Λόγου (ΕΣΚΑΛ) περιέχει δείγματα λόγου από αφασικούς ασθενείς, καθώς και δείγματα λόγου της ομάδας ελέγχου (καρδιοπαθείς), την οποία αποτελούν άτομα που έχουν υποστεί έμφραγμα. Η συλλογή των κειμένων είναι το περιστατικό του εγκεφαλικού ή του εμφράγματος, ο μύθος του λαγού και της χελώνας, το παραμύθι με το δαχτυλίδι και η ιστορία με το πάρτι (Βαρλοκώστα κ.ά. υπό έκδοση).

Να σημειωθεί ότι έχει γίνει προσεκτική αντιστοίχιση των ατόμων με αφασία και των καρδιοπαθών όσον αφορά την ηλικία και το μορφωτικό επίπεδο. Στον Πίνακα 1 σκιαγραφούνται τα χαρακτηριστικά των έως τώρα συμμετεχόντων στο ΕΣΚΑΛ.

Άτομα με αφασία		Ομάδα ελέγχου	
Αριθμός συμμετεχόντων	18	Αριθμός συμμετεχόντων	8
Ηλικία	39-67 ετών	Ηλικία	43-71 ετών
Περιπτώσεις	Μη ρέουσα αφασία (ορισμένοι με στοιχεία ανομίας)	Περιπτώσεις	Άτομα που έχουν υποστεί έμφραγμα

Πίνακας 1 | Χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων

Τα δείγματα λόγου των ατόμων με αφασία και των ατόμων της ομάδας ελέγχου τα οποία συλλέγονται με τη βοήθεια του συγκεκριμένου πρωτοκόλλου, μεταγράφονται και επισημαίνονται ως προς μια σειρά γλωσσικών παραμέτρων που αφορούν τη μικροδομή και τη μακροδομή του λόγου των ομιλητών. Αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας είναι η συγκρότηση του επισημειωμένου ΕΣΚΑΛ. Τα δείγματα λόγου των ατόμων

με αφασία αντιπροσωπεύονται προς το παρόν στο ΕΣΚΑΛ με 84 αφηγήσεις (23 άτομα), ενώ η ομάδα ελέγχου με 28 αφηγήσεις (7 άτομα), όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.

	Δείγματα λόγου	Λέξεις	Προτάσεις
Άτομα με αφασία	84	5343	1332
Ομάδα ελέγχου	28	4006	871
Σύνολο	112	9349	2203

Πίνακας 2 | Χαρακτηριστικά του ΕΣΚΑΛ

Το μέγεθος του ΕΣΚΑΛ συνεχώς επεκτείνεται, καθώς η διαδικασία μεταγραφής και επισημείωσης των δειγμάτων λόγου βρίσκεται σε εξέλιξη.

4. Σχήμα επισημείωσης: Μεθοδολογία

4.1. ELAN: Εργαλείο επισημείωσης

Για τη γλωσσολογική επισημείωση των δειγμάτων λόγου χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα ELAN² μιας σουίτας εργαλείων του Max Planck Institute, το οποίο είναι ένα ελεύθερο επαγγελματικό γλωσσολογικό εργαλείο για τη δημιουργία πολύπλοκων επισημειώσεων σε οπτικοακουστικά και ηχητικά αρχεία (Wittenburg κ.ά. 2006). Επιτρέπει στον χρήστη να προσθέσει στα αρχεία έναν μεγάλο αριθμό επισημειώσεων, δεικτοδοτώντας και σχολιάζοντας διαφορετικά επίπεδα και αποσπάσματα του λόγου, όπως εκφωνήματα, προτάσεις, λέξεις, ή ακόμη και εξωγλωσσικά χαρακτηριστικά, όπως χειρονομίες οι οποίες έχουν καταγραφεί σε αρχεία βίντεο. Οι επισημειώσεις μπορεί να είναι διαβαθμισμένες σε επίπεδα (tiers), τα οποία μπορούν να διασυνδέονται ιεραρχικά, ενώ παράλληλα μπορούν να συγχρονιστούν με το ηχητικό σήμα ή με το οπτικοακουστικό αρχείο, είτε να είναι ευθυγραμμισμένες με άλλες υπάρχουσες επισημειώσεις. Το ELAN επιτρέπει την κωδικοποίηση του κειμενικού περιεχομένου των

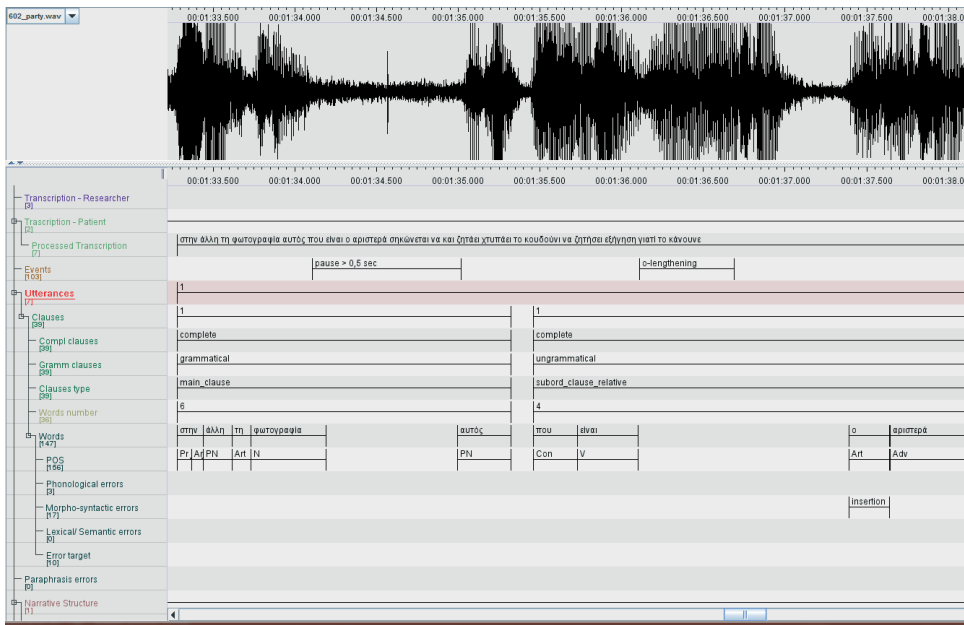
2 <https://tla.mpi.nl/tools/tla-tools/elan/>

επισημειώσεων σε μορφή Unicode και την αποθήκευσή του σε μορφή XML, κυρίαρχο πρότυπο στην κωδικοποίηση κειμένων και μηχανικώς αναγνώσιμο.

Η επιλογή του συγκεκριμένου εργαλείου για τη γλωσσολογική επισημείωση των δειγμάτων λόγου βασίστηκε κυρίως στα ακόλουθα πλεονεκτήματά του. Δίνει τη δυνατότητα για ομαδοποιημένα ιεραρχημένα επίπεδα επισημείωσης με πολλαπλές σχέσεις, ενώ υποστηρίζει την εξαγωγή προτύπου επισημείωσης με προκαθορισμένα επίπεδα και λεξιλόγια. Ειδικά τα λεξιλόγια είναι ελεγχόμενα και πλήρως οριζόμενα από τον χρήστη. Επίσης το εργαλείο μπορεί να εξαγάγει την επισημείωση σε διαγραμματισμένο κείμενο, σε HTML και SMIL, καθώς και σε μορφή υποτίτλων, ενώ παρέχει γρήγορη πλοήγηση με πολλαπλές επιλογές μεταξύ των οπτικοακουστικών και ηχητικών αρχείων, αλλά και μεταξύ διαφορετικών αποσπασμάτων επισημείωσης. Συγκριτικά με αντίστοιχα προγράμματα, χαρακτηρίζεται από εύκολη πλοήγηση ανάμεσα στα επίπεδα επισημείωσης, παροχή ικανοποιητικού εύρους στατιστικής ανάλυσης των επισημειωμένων δειγμάτων λόγου και δυνατότητας εξαγωγής στατιστικών πληροφοριών. Τέλος, προσφέρεται συνεχής τεχνική υποστήριξη και ενημερώσεις του λογισμικού, το οποίο εκτελείται σε όλα τα κυρίαρχα λειτουργικά συστήματα.

4.2. Ανάλυση και προτυποποίηση του σχήματος επισημείωσης

Λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμούς των λίγων διαθέσιμων σωμάτων κειμένων αυτού του τύπου (βλ. ενότητα 2) και ως προς την έκταση της επισημείωσης, ένας από τους βασικούς στόχους της ανάπτυξης του ΕΣΚΑΛ ήταν ο καθορισμός ενός συνόλου προδιαγραφών για τη συγκρότηση παρόμοιων σωμάτων κειμένων, συμβάλλοντας, με αυτό τον τρόπο, στη μελλοντική έρευνα στο πεδίο της Σωματοκειμενικής Γλωσσολογίας όσον αφορά τον αφασικό λόγο και όχι μόνο. Παράλληλα, τα υπάρχοντα σώματα κειμένων αφασικού λόγου δεν προτείνουν ένα καθιερωμένο σχήμα για τον γλωσσολογικό σχολιασμό του αφασικού λόγου με τη χρήση υπολογιστικών εργαλείων. Συνήθως, το σχήμα επισημείωσης είναι περιορισμένο, πολύ συγκεκριμένο και μη επεκτάσιμο· για τον λόγο αυτό, κρίθηκε απαραίτητη η δημιουργία ενός προτύπου επισημείωσης, το οποίο να επιτρέπει την πολυεπίπεδη ανάλυση του αφασικού λόγου, χωρίς να είναι δεσμευτικό ως προς τη γλώσσα. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα λίγα διαθέσιμα πρότυπα γλωσσολογικής επισημείωσης προσφέρουν περιορισμένη δυνατότητα προσαρμογής (van Gompel 2012, 2014, van Gompel & Reynaert 2014, Romary & Ide 2004, Ide & Suderman 2007, 2014, μεταξύ άλλων).

Εικόνα 1 | Δείγμα από επισημειωμένο αρχείο αφασικού λόγου στο ELAN

Για τις ανάγκες της συγκεκριμένης ερευνητικής δράσης του προγράμματος ΘΑ-ΛΗΣ, σχεδιάστηκε ένα δομημένο, πολυεπίπεδο σχήμα επισημείωσης, το οποίο περιλαμβάνει όλες τις υπό μελέτη παραμέτρους γλωσσολογικής ανάλυσης του αφασικού λόγου, ενώ παράλληλα προσφέρει δυνατότητες εμπλουτισμού και ελεύθερης επέκτασης (βλ. Εικόνα 1). Οι παράμετροι και τα επίπεδα ανάλυσης της μικροδομής και μακροδομής παρουσιάζονται αναλυτικά στην ενότητα 4.3.

Για να διασφαλιστεί η ομοιομορφία, η εγκυρότητα και η αξιοπιστία της μεταγραφής και της επισημείωσης των αφηγήσεων, οι επισημειωτές εκπαιδεύτηκαν συστηματικά στη χρήση του εργαλείου ELAN και στη διαδικασία μεταγραφής και επισημείωσης, καθώς και στη συλλογή, επεξεργασία και ανάλυση των γλωσσικών δεδομένων. Τα ολοκληρωμένα αρχεία επισημείωσης πριν ενσωματωθούν στο ΕΣΚΑΛ, ελέγχονται από τους εξειδικευμένους ερευνητές, ώστε να διασφαλιστεί η ακρίβεια της επισημείωσης.

Επιπλέον, πραγματοποιήθηκε μια πιλοτική διαδικασία μεταγραφής και επισημείωσης στην οποία συμμετείχαν οι επισημειωτές, με στόχο να αξιολογηθεί η καταλληλότητα του σχήματος επισημείωσης, των διαδικασιών και των προδιαγραφών για τη μεταγραφή και την επισημείωση των δειγμάτων λόγου. Το αποτέλεσμα αυτής της δια-

δικασίας ήταν να πραγματοποιηθούν μια σειρά από αλλαγές στο σχήμα επισημείωσης καθώς και στα κριτήρια επισημείωσης των επιμέρους γλωσσολογικών χαρακτηριστικών, οι οποίες ενσωματώθηκαν στον οδηγό επισημείωσης.

Το σχήμα επισημείωσης περιλαμβάνει τις εξής βασικές ομάδες, κάθε μία από τις οποίες περιλαμβάνει έναν αριθμό ιεραρχημένων επιπέδων επισημείωσης (βλ. Εικόνα 2):

- Μεταγραφή Ερευνητή
- Μεταγραφή Ασθενούς
- Γεγονότα
- Απόπειρες αυτοδιόρθωσης
- Εκφωνήματα
- Λάθη παράφρασης
- Αφηγηματική δομή
- Αξιολόγηση

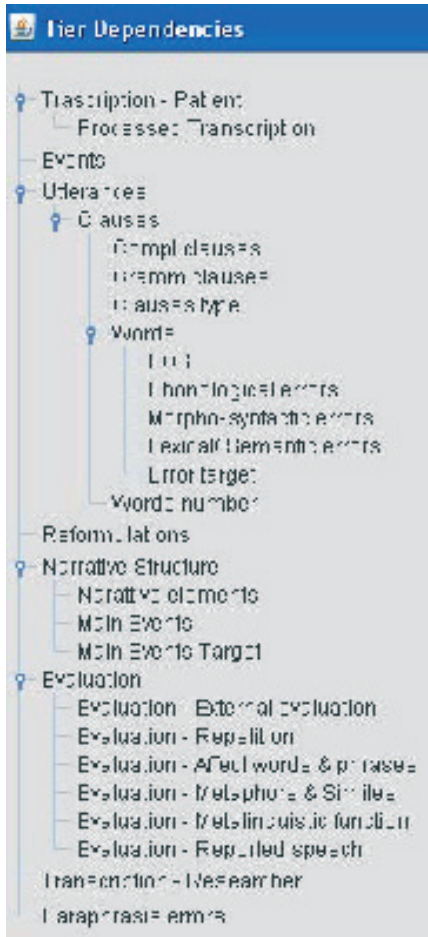
4.3. Επίπεδα μεταγραφής και επισημείωσης

4.3.1. Μεταγραφή Ερευνητή

Στο επίπεδο της μεταγραφής ερευνητή επισημειώνεται σε απλή ορθογραφική μεταγραφή ο λόγος του ερευνητή κατά τη διάρκεια της αλληλεπίδρασής του με τον συμμετέχοντα.

4.3.2. Μεταγραφή Ασθενούς

Η ομάδα αυτή περιλαμβάνει δύο επίπεδα επισημείωσης: α) την πρωτογενή μεταγραφή και β) την επεξεργασμένη μεταγραφή. Στο επίπεδο της πρωτογενούς μεταγραφής, μεταγράφεται σε απλή ορθογραφική μεταγραφή ο λόγος του ατόμου με αφασία ή του ατόμου της ομάδας ελέγχου. Χρησιμοποιούνται ειδικές συμβάσεις για τις ακατάληπτες λέξεις, ενώ οι μερικώς ακατάληπτες λέξεις μεταγράφονται κατά προσέγγιση με απόδοση των ήχων [i] με γιώτα, [e] με έψιλον και [o] με όμικρον, π.χ. ταπίρο, βέκι κ.λπ. Η επεξεργασμένη μεταγραφή προκύπτει από την πρωτογενή μεταγραφή, αφού αφαιρεθούν: α) οι επαναλήψεις, β) οι αυτοδιορθώσεις, γ) οι στερεότυπες φράσεις (π.χ. «εντάξει», «ας πούμε», «ξέρω 'γω» κ.λπ.), δ) οι μονολεκτικές απαντήσεις του συμμετέχοντα σε

Εικόνα 2 | Επίπεδα επισημείωσης

4.3.3. Γεγονότα

Το επίπεδο των γεγονότων αφορά την πρωτογενή μεταγραφή και περιλαμβάνει χαρακτηριστικά του προφορικού λόγου, όπως: α) επιμηκύνσεις φωνηέντων, β) επιμηκύνσεις συμφώνων, γ) ακατάληπτες λέξεις, δ) σιωπή, ε) παύσεις (δηλώνονται ως παύσεις οι διακοπές μεγαλύτερες του μισού δευτερολέπτου (~0,5 sec) στη διάρκεια της ροής του λόγου του ομιλητή), στ) θόρυβος (οποιοσδήποτε θορυβώδης ήχος, ο οποίος σχετίζεται με την ομιλία, όπως χτύπημα χεριού στο τραπέζι ή άλλος ήχος που παρεμβάλ-

ενδεχόμενη ερώτηση του ερευνητή και ε) οτιδήποτε υπάρχει μετά την ολοκλήρωση της αφήγησης του συμμετέχοντα και δεν προσθέτει κάτι στο αφηγηματικό περιεχόμενο (π.χ. «Έχετε να προσθέσετε κάτι άλλο; Όχι, τα έχω πει τόσες φορές άλλωστε, τι να προσθέσω;»).

Η ενσωμάτωση στο σχήμα επισημείωσης του επιπέδου της επεξεργασμένης μεταγραφής κρίθηκε απαραίτητη, ώστε να αποτελέσει τη βάση για τις γλωσσολογικές μετρήσεις του λόγου των συμμετεχόντων. Έτσι, από την επεξεργασμένη και όχι από την πρωτογενή αφήγηση προκύπτει ο αριθμός των εκφωνημάτων, των προτάσεων και των λέξεων που παρήγαγε ο κάθε ομιλητής και στη συνέχεια πραγματοποιούνται οι μετρήσεις της λεκτικής ροής (λέξεις/λεπτό), του μέσου μήκους εκφωνήματος, της συντακτικής πολυπλοκότητας (π.χ. εξαρτημένες προτάσεις προς το σύνολο των προτάσεων, αριθμός συνδέσμων προς το σύνολο των λέξεων κ.λπ.), καθώς και οι μετρήσεις που αφορούν την αφηγηματική μακροδομή.

λεται έντονα και δυσκολεύει ή εμποδίζει την κατανόηση του λόγου), ζ) γεμίματα (ε, μ, εμ κ.λπ.) και η) αναστεναγμός, γέλιο, κλάμα, ψίθυρος, βήχας, βαθιά αναπνοή.

4.3.4. Απόπειρες

Στο επίπεδο με τις απόπειρες επισημειώνονται οι αυτοδιορθώσεις που εντοπίζονται κυρίως σε επίπεδο λέξης, π.χ. «χτυπάει χτυπούσε την πόρτα του γείτονα», «ήμασταν στην κουζίνα και καθέμενα καθεμο καθόμασταν στο τραπέζι». Ως απόπειρες δηλώνονται επίσης οι επαναλήψεις λέξεων, οι οποίες όμως δεν έχουν αξιολογική λειτουργία (π.χ. «θυμόμουνα τα πάντα εκείνη τη, τη βραδιά»). Οι αυτοδιορθώσεις μπορεί να ανήκουν σε μία από τις εξής κατηγορίες: α) φωνολογικές, π.χ. «και ήφε, ήρφε, ήρθε ο λαγός», β) λεξικές, π.χ. «μετά η χελώνα, ο λαγός είπε» και γ) μορφολογικές, π.χ. «ο λαγός τρέξε, έτρεξε».

4.3.5. Εκφωνήματα, προτάσεις, λέξεις και λάθη

Η συγκεκριμένη ομάδα επισημείωσης αποτελεί τη μεγαλύτερη του σχήματος επισημείωσης και περιλαμβάνει τρία ιεραρχημένα επίπεδα: α) τα εκφωνήματα, τα οποία οριοθετούνται και μεταγράφονται, β) οι προτάσεις, που απαρτίζουν τα εκφωνήματα και γ) οι λέξεις, που αποτελούν μέρος των προτάσεων.

Το εκφώνημα ορίζεται με κριτήρια κυρίως φωνητικά ως το τμήμα παραγωγής λόγου, το οποίο έπεται και προηγείται σιωπής και ταυτίζεται με μια επιτονική καμπύλη (Βαρλοκώστα κ.ά. 2013). Ωστόσο, πολύ συχνά στον λόγο των ατόμων με αφασία η επιτονική καμπύλη δεν είναι αρκετά σαφής, καθώς ο λόγος τους είναι αποσπασματικός και κοπιώδης. Στην περίπτωση αυτή, για να προσδιοριστούν τα όρια ενός εκφωνήματος, τα φωνητικά κριτήρια συνδυάζονται και με σημασιολογικά, δηλαδή με την ολοκλήρωση ενός νοήματος.

Το επίπεδο των προτάσεων εξαρτάται από αυτό των εκφωνημάτων, δηλαδή δεν υπάρχει πρόταση, η οποία να μην ανήκει σε κάποιο οριοθετημένο εκφώνημα. Κάθε πρόταση χαρακτηρίζεται περαιτέρω ως προς το αν είναι ολοκληρωμένη ή όχι, αν είναι γραμματική ή όχι, καθώς και ως προς το είδος της (κύρια ή δευτερεύουσα).

Το επίπεδο των λέξεων εξαρτάται από αυτό των προτάσεων. Στο επίπεδο αυτό καταγράφεται ο αριθμός των λέξεων ανά πρόταση, τα όρια των λέξεων και το μέρος του λόγου στο οποίο ανήκουν, ενώ επισημειώνονται επίσης τα μορφοσυντακτικά, φωνολογικά και σημασιολογικά λάθη.

Για την καταμέτρηση των λέξεων υιοθετήθηκαν τα κριτήρια των Nicholas και Brookshire (1993) για το τι είναι λεξικό στοιχείο αναγνωρίσιμο ως λέξη. Για παράδειγμα, μετρώνται ως λέξεις: α) νεολογισμοί ή λέξεις με φωνολογικά λάθη ή ημιτελείς λέξεις όταν το τελικό τμήμα είναι σαφές (π.χ. χύθη... [χύθηκε]), ενώ δεν προσμετρώνται οι ημιτελείς λέξεις όταν το τελικό τμήμα είναι ασαφές (π.χ. πλυν...), συλλαβές ή επαναλήψεις συλλαβών, τμημάτων λέξεων, ή φράσεων.

Όσον αφορά τα λάθη, το σχήμα περιλαμβάνει τρία διαφορετικά επίπεδα επισημείωσης με ελεγχόμενα λεξιλόγια. Τα φωνολογικά λάθη περιλαμβάνουν τις εξής κατηγορίες: α) παράλειψη, προσθήκη ή υποκατάσταση φωνήματος, β) παράλειψη ή υποκατάσταση συλλαβής και γ) λανθασμένος τονισμός. Το επίπεδο των μορφοσυντακτικών λαθών περιλαμβάνει τις εξής κατηγορίες: α) παράλειψη ελεύθερου μορφήματος, β) υποκατάσταση ελεύθερου μορφήματος π.χ. οριστικό άρθρο αντί αόριστου, αόριστο άρθρο αντί οριστικού, υποκατάσταση συνδέσμου κ.λπ., γ) λάθη γραμματικής κατηγορίας, όπως ουσιαστικό αντί ρήματος ή το αντίστροφο, δ) λάθη συμφωνίας πτώσης/γένους/αριθμού/προσώπου, ε) λάθη όψης, στ) λάθη χρόνου, ζ) λάθη πτώσης, η) λάθη αριθμού, θ) λάθη προσώπου σε αντωνυμίες, ι) λανθασμένη σειρά όρων. Τέλος, το επίπεδο των λεξικών-σημασιολογικών λαθών περιλαμβάνει τις εξής κατηγορίες: α) σημασιολογικό λάθος με μορφική ομοιότητα των λεξικών στοιχείων (*κοψίδι* αντί *κοπίδι*), β) σημασιολογικό λάθος με σημασιολογική ομοιότητα των λεξικών στοιχείων (*κουτ* αντί *μαχαίρι*), γ) ασυνάφεια, δ) νεολογισμός με διατήρηση της μορφοφωολογικής δομής της λέξης, για τις περιπτώσεις όπου ο νεολογισμός μπορεί να ενταχθεί σε κάποια γραμματική κατηγορία (*αρρωστοάμαξο* αντί *ασθενόφορο*), και ε) νεολογισμός χωρίς διατήρηση της μορφοφωολογικής δομής της λέξης (*τρακάννα*), για τις περιπτώσεις όπου ο νεολογισμός δεν μπορεί να ενταχθεί σε κάποια γραμματική κατηγορία.

4.3.6. Λάθη παράφρασης

Τα λάθη παράφρασης ανήκουν σε μία από τις εξής κατηγορίες: α) Περίφραση: ο ομιλητής περιγράφει τη λέξη που θέλει να πει, επειδή δεν μπορεί να την ανακαλέσει (π.χ. αυτό που κλείνουμε το μπουφάν αντί φερμουάρ) και β) Ασάφεια: ο ομιλητής περιγράφει τη λέξη που θέλει να πει, αλλά με πολύ γενικούς όρους και έτσι είναι ασαφής η σημασία της, π.χ. μου έδωσαν μωρέ το πεστίνο, είναι αυτό που τρώγεται (αντί να προσδιορίσει πιο φαγητό εννοεί).

4.3.7. Αφηγηματική δομή

Η αφηγηματική δομή περιλαμβάνει τα επίπεδα που αφορούν την ανάλυση του λόγου σε επίπεδο αφηγηματικής μακροδομής. Ειδικότερα, στη συγκεκριμένη ομάδα περιλαμβάνονται: α) τα συστατικά της αφηγηματικής δομής και β) τα «κύρια συμβάντα» του αφηγηματικού περιεχομένου. Τα δομικά συστατικά της αφήγησης τα οποία οριοθετούνται και επισημαίνονται στο επίπεδο των αφηγηματικών στοιχείων βασίζονται στο μοντέλο αφηγηματικής δομής του Labov (Labov & Waletzky 1967, Labov 1972) και είναι τα εξής:

1. Σύνοψη (Abstract)
2. Προσανατολισμός (Orientation)
3. Δράση/ Περιπλοκές (Action/Complication)
4. Λύση (Resolution)
5. Επιμύθιο-Κατάληξη (Coda)

Σε απλές μορφές αφηγήσεων (προφορικές αφηγήσεις, παραμύθια), τα πέντε δομικά στοιχεία συνήθως εμφανίζονται με τη συγκεκριμένη σειρά παράθεσης. Όμως, όσο πιο σύνθετος είναι ο τρόπος αφήγησης τόσο μεγαλύτερη είναι η ποικιλία στη σειρά και στην επιλογή ορισμένων μόνο και όχι όλων των δομικών στοιχείων. Τα πέντε αυτά δομικά στοιχεία δεν είναι όλα υποχρεωτικά προκειμένου να χαρακτηριστεί ένα κείμενο ως αφηγηματικό (Eggins & Slade 1997).

Για τη μέτρηση του αφηγηματικού περιεχομένου χρησιμοποιείται ως δείκτης ο αριθμός των κύριων συμβάντων (Wright κ.ά. 2005, Capilouto, Wright & Wagowich 2006). Ως κύρια συμβάντα θεωρούνται μονοπροτασιακές ή πολυπροτασιακές ενότητες της ιστορίας, η καθεμία από τις οποίες αποτελεί ένα αναγκαίο γεγονός, αλλά και ταυτόχρονα ανεξάρτητο από τα υπόλοιπα γεγονότα της ιστορίας. Τα κύρια γεγονότα δεν ταυτίζονται πάντα με τα όρια μιας πρότασης, αλλά συνήθως αποτελούν ευρύτερες κειμενικές ενότητες, οι οποίες περιλαμβάνουν χρονικές και αιτιακές σχέσεις μεταξύ των γεγονότων.

4.3.8. Αξιολόγηση

Στο συγκεκριμένο επίπεδο περιλαμβάνονται γλωσσικά στοιχεία, τα οποία δηλώνουν τη συναισθηματική και γνωσιακή κατάσταση του αφηγητή καθώς και τη στάση του

απέναντι στα γεγονότα και τα πρόσωπα της ιστορίας. Η αξιολόγηση εκφράζει την εμπλοκή του αφηγητή με το αφήγημά του και συνιστά ένα δεύτερο στρώμα αφήγησης, το οποίο μεταμορφώνει μια απλή χρονική αλληλουχία γεγονότων σε μια ιστορία που αξίζει κάποιος να αφηγηθεί. Πιο συγκεκριμένα, σε αντιστοιχία με προηγούμενες μελέτες σχετικά με την αξιολόγηση στον αφηγηματικό λόγο των ατόμων με αφασία (Ulatowska et al. 2011, Armstrong & Ulatowska 2006, 2007, Ulatowska & Olness 2003), στο επίπεδο αυτό επισημειώνονται τα αξιολογικά στοιχεία, τα οποία ανήκουν σε μία από τις εξής κατηγορίες: α) εξωτερική αξιολόγηση, β) επανάληψη, γ) λέξεις και φράσεις που δηλώνουν συναισθηματική κατάσταση, δ) μεταφορές και παρομοιώσεις, ε) μεταγλωσσική λειτουργία και στ) αναφερόμενος (ευθύς ή πλάγιος) λόγος.

5. Συμπεράσματα

Το ΕΣΚΑΛ αποτελεί την πρώτη συστηματική προσπάθεια συγκρότησης ενός επισημειωμένου Σώματος Κειμένων αφασικού λόγου για τα Ελληνικά. Το σχήμα επισημείωσης, το οποίο σχεδιάστηκε και ακολουθείται κατά τη συγκρότηση του ΕΣΚΑΛ έχει αποδειχθεί εξαιρετικά εύχρηστο και ευρύ, καθώς επιτρέπει τον ολοκληρωμένο γλωσσολογικό σχολιασμό των δειγμάτων λόγου και την πολυεπίπεδη ανάλυσή τους, ενώ παράλληλα ελαχιστοποιεί τα λάθη και είναι πλήρως επεκτάσιμο και ευέλικτο ανάλογα με τις μελλοντικές ανάγκες ενός σώματος κειμένων. Η διαθεσιμότητα των πολυεπίπεδων επισημειωμένων δειγμάτων αφασικού λόγου στην ερευνητική κοινότητα, σε συνδυασμό με τα πλούσια μεταδεδομένα που τα συνοδεύουν, αναμένεται να αυξήσει το ενδιαφέρον για τη διεπιστημονική μελέτη του αφασικού λόγου στην Ελληνική, με στόχο τη βαθύτερη διερεύνηση των διαφορετικών γλωσσικών επιπέδων και των μεταξύ τους σχέσεων και, κατ' επέκταση, την ευρύτερη κατανόηση του σύνθετου φαινομένου της αφασίας.

Βιβλιογραφία

- Armstrong, Elizabeth, and Hanna K. Ulatowska. 2006. "Stroke Stories: Conveying Emotive Experiences in Aphasia." Στο M. J. Ball & J. S. Damico (επιμ.), *Clinical Aphasiology: Future Directions*, 195-210. Hove, UK: Psychology Press.
- Armstrong, Elizabeth, and Hanna K. Ulatowska. 2007. "Making Stories: Evaluative Language and the Aphasia Experience." *Aphasiology* 21:763–774.
- Capilouto, Gilson J., Wright, Heather H., and Stacy A. Wagovich. 2006. "Reliability of main event measurement in the discourse of individuals with aphasia." *Aphasiology* 20:205–216.
- De Roo, Esterella Maria. 1999. *Agrammatic Grammar: Functional Categories in Agrammatic Speech*. Hague: Theuseus.
- Harley, Trevor A. 2001. *The Psychology of Language: From Data to Theory*. New York: Psychology Press.
- Ide, Nancy, and Keith Suderman. 2007. "GrAF: A Graph-based Format for Linguistic Annotations." Στο *Proceedings of the Linguistic Annotation Workshop*, 1–8. Stroudsburg, PA: Association for Computational Linguistics.
- Ide, Nancy, and Keith Suderman. 2014. "The linguistic annotation framework: A standard for annotation interchange and merging." *Language Resources and Evaluation* 48:395–418.
- Labov, William, and Joshua Waletzky. 1967. "Narrative analysis." Στο June Helm (επιμ.), *Essays in the Verbal and Visual Arts*, 12–44. Seattle: University of Seattle Press.
- Labov, William. 1972. *Language in the Inner City*. Philadelphia: The University of Pennsylvania Press.
- MacWhinney, Brian. 2000. *The CHILDES Project: Tools for Analyzing Talk*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- MacWhinney, Brian, Fromm, Davida, Forbes, Margie, and Audrey Holland. 2011. "AphasiaBank: Methods for studying discourse." *Aphasiology* 25: 1286–1307.
- MacWhinney, Brian, Fromm, Davida, Holland, Audrey, and Margie Forbes. 2012. "AphasiaBank: Data and methods." Στο Nicole Müller, and Martin J. Ball (επιμ.), *Methods in Clinical Linguistics*, 31–48. New York: Wiley.
- Mesulam, Marsel M. 2000. *Principles of Behavioral and Cognitive Neurology*. New York: Oxford University Press.

- Paúls, Beatriz G. 2004. “La Transcripción del Lenguaje Afásico.” Στο Beatriz G. Paúls, and Montserrat V. Rigat (επιμ.), *Estudios de lingüística clínica: Lingüística y patología*, 83–114. Valencia: Universidad de Valencia - Asociación Valenciana de Lenguaje, Comunicación y Cultura.
- Romary, Laurent, and Nancy Ide. 2004. “International Standard for a Linguistic Annotation Framework.” *Natural Language Engineering* 10:211–225.
- Ulatowska, Hanna K., and Gloria S. Olness. 2003. “On The Nature of Direct Speech in Narratives of African Americans with Aphasia.” *Brain and Language* 87:69–70.
- Ulatowska, Hanna K., Olness, Gloria S., Keebler, Molly, and Jessica Tillery. 2006. “Evaluation in Stroke Narratives: A Study in Aphasia.” *Brain and Language* 99:61–62.
- Ulatowska, Hanna K., Reyes, Belinda A., Santos, Tricia O., and Christina Worle. 2011. “Stroke Narratives in Aphasia: The Role of Reported Speech.” *Aphasiology* 25:93–105.
- van Gompel, Maarten, and Martin Reynaert. 2014. FoLiA: “A practical XML format for linguistic annotation - a descriptive and comparative study.” *Computational Linguistics in the Netherlands Journal* 3:63–81.
- van Gompel, Maarten. 2012. “FoLiA: Format for Linguistic Annotation. Documentation.” *ILK Technical Report 12-03*. Tilburg University.
- van Gompel, Maarten. 2014. FoLiA: “Format for Linguistic Annotation. Documentation.” *Language and Speech Technology Technical Report Series LST-14-01*. Radboud University Nijmegen.
- Westerhout, Eline, and Paola Monachesi. 2006. “A Pilot Study for a Corpus of Dutch Aphasic Speech.” Στο *Proceedings of the 5th International Conference on Language Resources and Evaluation*, 1648–1653.
- Williams Caroline, Thwaites, Andrew, Buttery, Paula, Geertzen, Jeroen, Randall, Billi, Shafto, Meredith, Devereux, Barry, and Lorraine Tyler. 2010. “The Cambridge Cookie-Theft Corpus: A Corpus of Directed and Spontaneous Speech of Brain-Damaged Patients and Healthy Individuals.” Στο *Proceedings of the 7th International Conference on Language Resources and Evaluation*, 2824–2830.
- Wittenburg, Peter., Brugman, Hennie, Russel, Albert, Klassmann, Alex, and Han Sloetjes. 2006. “ELAN: a Professional Framework for Multimodality Research.” Στο *Proceedings of the 5th International Conference on Language Resources and Evaluation*, 1556–1559.

- Wright, Heather H. 2011. "Discourse in aphasia: An introduction to current research and future directions." *Aphasiology* 25:1283–1285.
- Βαρλοκώστα, Σπυριδούλα, Σταμούλη, Σπυριδούλα, Καρασίμος, Αθανάσιος, Μαρκόπουλος, Γεώργιος, Κακαβούλια, Μαρία, Νεραντζίνη, Μιχαέλα, Φυνδάνης, Βαλάντης, Παντούλα, Αικατερίνη, Οικονόμου, Αλεξάνδρα, και Αθανάσιος Πρωτόπαπας (υπό έκδοση). "Ελληνικό Σώμα Κείμενων Αφασικού Λόγου: Μελέτη, Σχεδιασμός και Πολυεπίπεδη επισημείωση." Στο Αναστασία Χριστοφίδου (επιμ.) Δελτίον Επιστημονικής Ορολογίας και Νεολογισμών. Αθήνα: Κέντρον Ερεύνης Επιστημονικών Όρων και Νεολογισμών, Τεύχος 14^ο, Ακαδημία Αθηνών.
- Βαρλοκώστα, Σπυριδούλα, Καρασίμος, Αθανάσιος, Σταμούλη, Σπυριδούλα, Μαρκόπουλος, Γεώργιος, Κακαβούλια, Μαρία, Γούτσος, Διονύσης, Νεραντζίνη, Μιχαέλα, Φυνδάνης, Βαλάντης, και Αικατερίνη Παντούλα. 2013. *Οδηγός Επισημείωσης του Ελληνικού Σώματος Κειμένων Αφασικού Λόγου*. ΘΑΛΗΣ «Επίπεδα διαταραχής του λόγου ελληνόφωνων ατόμων με αφασία: σχέσεις με ελλείμματα επεξεργασίας, εγκεφαλική βλάβη και προσεγγίσεις θεραπείας». Αθήνα: ΕΚΠΑ.